

ВИНАРСКО-ЗЕМЛЕДѢЛЧЕСКИ

ВѢСТНИКЪ

1898.

Редактира се отъ редакционно-административния комитетъ, състоящъ отъ: Хр. С. Георгиевъ, Д. Торомановъ, А. Гечевъ, К. Илиевъ, М. Чукчуковъ и К. Малковъ.

„Винарско-Земледѣлчески Вѣстникъ“ излиза два пѣти въ мѣсеца: на 1 и 15 ч.

Годишната му цѣна за България е 4 л., за въ странство — 5.

Всичко, що се отнася до вѣстника, се испраща до редакцията въ гр. Плѣвень.

Необнародвани рѣкописи, по желанието на авторитѣ имъ се връщатъ съ неплатени писма.

За обявления на 4 стр. се плаща по 30 ст. на редъ, смѣтани въ гармондъ.

➡ На всичкитѣ ученици се отстъпя за 3 лева годишно.

СЪДЪРЖАНИЕ: 1) Обявление; 2) Къмъ нашитѣ г. г. абонати; 3) Свободното дѣлене на земитѣ е съсипателно за земледѣлцитѣ!; 4) По рѣзидба; 5) Макътъ и маковата култура въ насъ; 6) Наставления за засаждане на овоцитѣ дръвчета и прѣдпазването имъ отъ разнитѣ неприатели; 7) Равни.

Обявяваме, че завъ бжджще вѣстника си ще испращаме само срѣщу прѣдплата. Този и нѣколко слѣдующи броеве испращаме на г. г. абонатитѣ ни плативши за минжлата година, като ги умоляваме да гледатъ да се издължжтѣ най-кжсно до излизанието на 4—5 броеве.

ОТЪ РЕДАКЦИЯТА.

Къмъ нашитѣ г. г. абонати.

Съ този си брой, нато встжпаме въ III годишнина отъ издаванието на вѣстника си, възползуваме се отъ случая да искажемъ крайната си благодарность на г. г. абонатитѣ ни, за добрия приемъ що му дадохж прѣзь истеклата година, който приемъ е нашата морална подкрѣпа, на която ний се облягаме за да продължимъ прѣдприетото дѣло и за въ бжджще, съ още по-голямъ куражъ, — съ още по-голяма енергия. Молимъ всички наши г. г. абонати и за напредъ да бжджтѣ така благосклонни къмъ нашия трудъ и да му даджтѣ нуждната подкрѣпа, безъ която той рискува да загине, защото ний сме слаби материялно и на свой срѣдства едва ли бихме успѣли нѣколко мѣсеца. Ний и за въ бжджще ще се придържаме у старата программа, нато се стараемъ да подобримъ въ всѣко отношение вѣстника си, даже ако ни позволжтѣ срѣдствата ще го иллюстрираме. Ще пазимъ сжщата редовность при излизанието му, за което сж взети още по-сериозни мѣрни.

Апелираме единствено къмъ Васъ псчитаеми г. г. абонати, дайте за въ бжджще своята лепта, нато не

жалите при това труда си, за распространението на единствения най-евтенъ специаленъ листъ у насъ, който за сѣга почти всички клонове отъ нашия поминжченъ животъ, отъ които 75 % отъ всичкото население у насъ, очанва прихраната си. Нека се не испуска отъ прѣдъ видъ обстоятелството, че единственното наше желание, — единственната наша награда, за този ни трудъ, за когото жертвуваме и безъ това малкото си свободно врѣме, е да бждемъ полъзни, до колкото ни силитѣ позволяватъ. Никакви материялни облаги не очанваме отъ този си трудъ; най-много, което иснаме, то е да можемъ да покриеме само разноситѣ по печатанието на списанието си, а всѣкой другъ излишжкъ ще употребимъ исклучително за неговото подобръние.

Като поздравяваме г. г. абонатитѣ си съ настжпилата вече пролѣтъ, пожелаваме имъ отъ сърдцѣ, дано тази година бжде по-добра, отъ колкото истеклата.

Свободното дѣлене на земитѣ е съсипателно за земледѣлцитѣ!

„Свободата е както острия мечъ, който и владетеля си може да нарани“.

ато оставяме на страна горнето за въ случая доста намѣсто изрѣчение, обрѣщаме внимание на факта, който се испречва прѣдъ читѣ и на най-повърхностния наблюдател, а той е, че имуществото на нашия и безъ това дрѣбенъ земледѣлецъ отъ день на день всѣ повече и повече се распокъсва; парчето земя незабѣлжзано се исплъзва отъ ржцѣтѣ на собственика — земледѣлецъ и остава безвъзвратно въ чужди — грабителски ржцѣ, до като най-подиръ се исплъзне и послѣд-

ното парче земя, и ний отъ самостоятеленъ чело-
вѣкъ, отъ собственикъ — земледѣлецъ, виждаме
такъвъ —, който докаранъ до крайна сиромашия
и неволя е принуденъ да прѣгърне всичко, само
и само да задоволи най-необходимитѣ си чело-
вѣчески потребности, които чувствува и настоящий
дивакъ!

Обезземяването на селенитѣ у насъ е явле-
ние общо, затова свидѣтелствуватъ архивитѣ на
учрежденията, които се занимаватъ съ това, като:
сѣдебнитѣ пристави, нотариуситѣ, мировитѣ сѣ-
дии и др., които употребяватъ значителна частъ
отъ врѣмето си за продаването на движимото и
недвижимото имущество на селенитѣ и за изда-
ването на документи за прѣминаването имъ въ
други рѣцѣ; а така сѣщо и послѣднитѣ издания
на статистическото бюро, които показватъ съ как-
во грамадно число сѣ се намалили самостоятелни-
тѣ стопани — земледѣлци въ послѣднитѣ 5 годи-
ни; а, ако имаше такива — за истеклитѣ 10 — 15
години, то това намаление щѣше да бѣде несрав-
нено още по-големо. Обаче нито единитѣ, — нито
другитѣ учреждения не освѣтляватъ най-интерес-
ната частъ на въпроса, а тя е, въ чий рѣцѣ се
сгруппирва земята, слѣдъ като се исплъзне отъ
рѣцѣтѣ на бившитѣ си владетели? Намъ се стру-
ва, че нѣма много да сгрѣшимъ противъ истината,
ако кажемъ, че земята на нашитѣ селени се тру-
па въ рѣцѣтѣ на загнезденитѣ въ всѣко село
лихвари, които не се стрѣсватъ прѣдъ никакви
закопи да вършатъ свойтѣ съсипателни за зем-
ледѣлеца работи, за което нагрупване съдѣйстви-
ватъ до извѣстна степенъ и сѣществующитѣ у
насъ разни кредитни учреждения, създадени всѣ
за доброто на селенина! Ний сами сме имали слу-
чая да видимъ, какъ единъ самостоятеленъ земе-
дѣлецъ отъ с. Кацамуница, името на когото не
помнимъ вече, притѣжателъ на 120 — 130 декара
земя, е билъ така искусно умотанъ въ мрѣжата
на селскій лихварь, щото въ продължение на 4—5
години е изгубилъ цѣлото си имущество; а за се-
га е слуга въ общината. И то знаете ли защо?
Защото е ималъ смѣлостта да вземе въ заемъ
на зелено 60—70 лева, които не е можалъ да из-
дължи първата година. И така сѣ се прѣхвърля-
ли отъ година на година, прѣсмѣтали сѣ се отъ
жито на царевица, отъ царевица на жито, до ка-
то най-подиръ благодетелний лихварь сѣ е снаб-
дилъ съ документитѣ за правособственностъ.

Съ дѣйствието пѣкъ на кредитнитѣ учрежде-
ния за раскѣсването на земитѣ и обезземяването
на селенитѣ се обяснява съ влошаването на ико-
номическитѣ ни условия и неумението на селени-
на да измѣнява начина на стопанствуванието си
съобразно послѣднитѣ. Ний сме твърдо убѣдени,
че ако селенина при тѣзи условия, не промѣни
начина на експлоатиранието на своята земя, то

даже земедѣл. каса безъ лихва да имъ прави
заеми, послѣдствията ще бѣдѣтъ сѣщитѣ каквито
сѣ и сега —, протестиране на полицитѣ имъ и ек-
спроприиране на имуществата имъ.*) Значи не е до-
статъчно само да снабдимъ земледѣлеца съ евтенъ и
достатъченъ кредитъ, нѣ трѣбва едновременно съ
това да му покажемъ пѣтъ — начинъ на стопан-
ствувание, при който употребения заемъ да мо-
же да принесе такава печалба на земледѣлеца, що-
то отъ нежъ той да може да заплати лихвитѣ и
погашенията отъ заетия капиталъ. Ето защо ний
сме които най-напрѣдъ ще вѣстанимъ противъ
взаимнитѣ сдружавания по началата на Райффай-
зена, макаръ че първи подигнѣхме този въпросъ,
ако въ паралелъ съ тѣхъ, не отива и промѣната
въ нашитѣ селски стопанства. При прѣминаване-
то земитѣ на селенитѣ въ чужди рѣцѣ, за за-
бѣлѣзване е обстоятелството, че тѣ отиватъ без-
платно по 1—2 лева декара, и то главно затова,
защото измежду селенитѣ, на които трѣбва земя,
не се явява никой като купувачъ, или по нѣма-
ние пари, или же и тѣ сѣ омотани въ паяджина-
та на сѣщитѣ, или другъ нѣкой лихварь, и глѣдатъ по
какъвъ начинъ да спасѣтъ своята, а не и да купу-
ватъ чужда. Обаче не всички лихвари сѣ толкова
жестоки, има измежду тѣхъ по „человѣколюбиви“,
тѣ не исплъждатъ изведиждѣ стпанитѣ отъ зе-
мята имъ, нѣ ги оставятъ да работятъ подъ на-
емъ, разбира се, подъ условия пакъ вигодни за
селенина!?

До кѣдѣ е отишло раскѣсванието на земитѣ
на нашитѣ селени, ще може да се види отъ слѣ-
дующитѣ свѣдѣния събрани отъ насъ при обикол-
ката ни на долуйзложенитѣ села:

Отъ тази таблица испъква факта прѣдъ очи,
че нашитѣ земедѣлци сѣ изключително дрѣбни,
че именията имъ сѣ много распокжсани; така напр.
въ с. Опанецъ на 1 земедѣлецъ средне се па-
дѣтъ 107 дк. земя, распокжсана на 17 парчета и
че 1 парче средне има около 6 дек. При такова
распокжсване, разбира се, и дума не може да ста-
ва за по-рационално и по-интензивно стопанству-
ване! Когато въ Плъвенскій, почти въ първий
земедѣлчески окржгъ, раскѣсванието на земитѣ
е отишло до такава степенъ, то макаръ и да нѣ-
маме подобни свѣдѣния за другитѣ окржзи, лесно
е да си прѣдставимъ до кѣдѣ е отишло раскѣсва-
нието въ тѣхъ. Отъ друга страна като се вземе
подъ внимание, че това распарцелявание на земи-
тѣ и обезземяване на селенитѣ не само, че не се
прѣкратява, нѣ още повече се усилва, то мислимъ,
че въ интересъ на цѣлото народно стопанство и
въ интересъ на самитѣ земедѣлци ще бѣде, да

*) Колко по ясенъ щѣше да ни бѣде въпроса, ако централно-
то управление на Земедѣлческитѣ каси, едновременно съ публикува-
нието на свѣдѣнията за дѣйствието на каситѣ, дадѣше и таква — за
причинитѣ дѣто дължницитѣ не сѣ удържали задълженията си спря-
мо тѣхъ.

се тури по какъвто и да е начинъ край на това; ако не искаме слѣдъ не дълго време да видимъ земитѣ на земледѣлцитѣ ни централизираны въ нѣколко рѣцѣ, а тѣзи прѣдлагатъ труда си

за проданъ, нъ не намиратъ кой да го купи, защото у насъ липсва и развита промишленность, която въ другитѣ страни, поглѣща труда на така испадналитѣ земледѣлци.

Име на селото	Числото на земледѣлцитѣ, които иматъ :							Всичко земледѣл.	Общо про- странство		Общото число парчета земя	Едно пар- че има	Срѣдне на землед. се падагъ парчета	Срѣднето про- странство земя на единъ земе- дѣлецъ
	до 50 дк	50 — 100	100—200	200 300	300—400	400 — 500	500 и по- вече		hr.	ar.				
с. Опанецъ	14	24	31	5	1	—	—	75	802	84	1314	6·11 дк.	18	107·04 дк.
Приведени въ %	18·67 %	32	41·33	6·67	1·33	—	—	—	—	—	—	—	—	—
с. Биволаре	8	14	23	5	1	1	—	52	661	46	770	8·59 дк.	15	127·19 дк.
Приведени въ %	15·38	26·92	44·23	9·63	1·92	1·92	—	—	—	—	—	—	—	—
с. Буковлякъ	23	20	11	3	1	—	—	58	450	37	603	7·47 дк.	10	77·65 дк.
Приведени въ %	39·66 %	34·48	18·97	5·17	1·73	—	—	—	—	—	—	—	—	—
с. Рибенъ	59	30	41	16	4	2	3	155	—	—	—	—	—	—
Приведени въ %	38·06	19·35	26·45	10·32	2·58	1·29	1·94	—	—	—	—	—	—	—
с. Комарево	18	24	70	20	9	1	—	142	—	—	—	—	—	—
Приведени въ %	12·68 %	16·9	49·3	14·1	6·34	2·70	—	—	—	—	—	—	—	—
с. Кацамуница	19	29	60	21	3	3	3	138	—	—	—	—	—	—
Приведени въ %	13·77 %	21·01	43·48	15·22	2·17	2·17	2·17	—	—	—	—	—	—	—
с. Злокучени	6	6	21	19	6	4	2	64	—	—	—	—	—	—
Приведени въ %	9·38 %	9·38	32·81	29·69	9·37	6·25	3·13	—	—	—	—	—	—	—

Всичко горѣизложено ни кара да се усмѣлимъ да прѣпорѣчаме мѣрки, които ограничаватъ до нѣкъдѣ личната свобода на земледѣлца, дадена отъ съществуващитѣ у насъ закони, защото това ограничение ще бѣде въ тѣхенъ интересъ и въ интересъ на самата държава.

Ето и самитѣ мѣрки :

1. Да се изработи законъ съ който да се обявятъ селскитѣ стопанства, размѣритѣ на които сж такива, (около 80—100 дк.), че отъ тѣхния доходъ може свободно да живѣе едно сѣмейство, за не дългителни, не отчуждаеми отъ собственика и не задължаеми прѣдъ частни лица, или каквито и да биле учреждения.

На прѣвъ погледъ тази мѣрка се вижда много мъчна за приемане, защото налага голѣмо ограничение върху свободата на собственика, защото отначало на западъ; къдѣто въ много държави е узаконено ограниченото дѣление на земитѣ, сж въставали противъ нея, та възможно е че отъ начало и у насъ ще се намѣржтъ подобни; обаче трѣбва да се признае, че всѣки доброжелателъ на земледѣлца, всѣки миловникъ на отечеството си съ страхъ трѣбва да гледа на бждщето, ако оврѣме не се вземжтъ мѣрки за ограничение, свободното дѣление на земитѣ.

Този страхъ отъ распокъсванието земитѣ на селенитѣ, и изгубванието на тѣзи като самостоятелни членове отъ обществото, е обладавалъ и законодателя на закона отъ 1889 год. за допълнението на нѣкой членове отъ закона за наслѣд-

ството. Това допълнение гласи: „Ако има да се наслѣдватъ непокрити имоти и ако пространство на тѣзи не надминава 15 хектара (250 дк.), дава се право на наслѣдницитѣ отъ мъжски полъ, на нѣкой отъ тѣхъ, или на всичкитѣ, да задържатъ за себе си дѣловетѣ които се падатъ на наслѣдницитѣ отъ женский полъ, като заплатжтъ стойността имъ, спорѣдъ направената оцѣнка. По нататъкъ признава за недѣлителни: ниви помалки отъ 3 дк., ливади отъ 2 дк., а лозя и гюлови отъ 1 дк. Съ това допълнение на закона за наслѣдството, законодателя е искалъ да прѣкрати распокъсванието земитѣ на селенитѣ, нъ до колко той е успѣлъ, вижда се отъ настоящето положение на работитѣ. Спорѣдъ насъ за да може да се постигне по-голѣмъ успѣхъ, въ това отношение трѣбва въ закона за наслѣдството да се прѣдвиди, че селско имение, което е достигнжло границитѣ на недѣлителността (80—100 дк.), да се наслѣдва отъ единъ отъ члѣновете на сѣмейството, като при това, не се отнема правото на другитѣ членове (както това е при майоритетното-миноритетното наслѣдство) да взематъ участие при експлоатирането на имението, или ако не желажтъ това, то да се оцѣни припадающата частъ и да имъ се заплати.

2) Да се създаде законъ за комилексирание или сгруппирание земитѣ на селенитѣ, като се започне съ приложението му най-напрѣдъ отъ селата къдѣто земитѣ на селенитѣ сж най-вече распрснжти. Икономическитѣ ползи отъ събирание-

то земитѣ на селенитѣ на едно мѣсто сж много, но най-главната е тази, че съ това се развързватъ рѣцѣтъ на всѣки стопанинъ и той започва да стопанствува съобразно диктовката на мѣстнитѣ условия, а не волѣю и неволѣю да сѣе и орѣ земята си така както неговитѣ съсѣди. Възможно е, че слѣдъ нѣколко годишното приложение на подобенъ законъ, ще се явятъ общини, които по-доброволенъ начинъ ще извършатъ тази работа.

3) Да се създадѣтъ отначало поне въ всѣкоя околия по едно истинско образцово стопанство, земитѣ на което не трѣбва да бѣдѣтъ повече отъ 250—300 декара, което да се организира съобразно настоящитѣ икономически условия по такъвъ начинъ, щото всичко което копира отъ него земледѣлеца да може да му даде нѣкаква печалба, и слѣдователно да го укоражы, а не да го отчайва, още повече, както това се случва за сега. Въ едно подобно имение, всичко, а всичко трѣбва да почива, прѣди всичко, на рационална нога; да се избѣгватъ всѣвъзможни луксове, като: строение вилкы, вмѣсто конюшни и устрояване паркове, вмѣсто градини за лукъ и зеле, луксовни порти и др. въобще да се избѣгва това, *което задоволява само оното, а не и джоба на стопанина.*

4) Да се започне съ приложението на закона за земледѣлческото учение, относяще се за нисшитѣ земледѣлчески училища, като и при тѣхъ се пази сжщото, което спомѣнахме въ 3-та точка.

Само слѣдъ усъществяванието на изброенитѣ въ тѣзи 4 точки мѣрки, ний мислимъ, че взаимнитѣ сдружвания съ цѣль за набавяние съ евтенъ кредитъ, ще принесѣтъ възлагаемата имъ се надѣжда.

Въ нѣкой отъ слѣдующитѣ броеве ще разгледаме по-подробно всичкитѣ тѣзи прѣлагаеми мѣрки.

Въ лозята.

(Впечатления изъ селското лозарство).

I. По рѣзидба.

По минѣлата година въ единъ хубавъ Априлски день, тѣкмо когато рѣзидбата бѣше въ най-силния си вървежъ, взехъ сѣкаторитѣ (лозарскитѣ ножици) и се отправихъ къмъ лозята що лѣжатъ половинъ часъ на югъ отъ селото, прѣзъ рѣката Р. Прѣминѣхъ рѣката и се опѣтихъ право къмъ роскошната издигната мѣстность отъ ниви, засѣнена съ множество орѣхи и други овощия, до която лѣжатъ самитѣ лозя.

Бѣше около 7 часа. Слънцето, току що бѣ истекло надъ сръщния баиръ, съ своитѣ нѣжни лѣчи, посрѣщнати отъ настѣпающата пролѣтна прѣснота на полския въздухъ, трѣперящо прѣдаваше на тая мѣстность една особена живость; като ли че караше всѣкиго, комуто сърдцето туп-

ти за нова полска работа, да тича на нея, като на свой завѣщанъ отъ Адама идолъ, комуто трѣбва да служи до гробъ! . . . За да се влѣзе въ лозята, трѣбва да се мине покрай една малка горичка у единъ продълговатъ лѣкатушенъ брѣгъ, който ги запасва отъ сѣверна страна, като нѣкой „бентъ“ (язъ) на воденица, що спира водата да влѣзе въ вадата. Горскитѣ дрѣвчета бѣхъ въ първото си буйно развитие, което вървѣше тѣй бързо, като че се викаше отъ сладнозвучнитѣ гласове на стотина птици, накацали по най-високитѣ имъ върхове! Това бѣ едно изящество на природата. Човѣкъ се обавяше отъ тази картина и неволно се спираше съ устрѣмено ухо къмъ множество деликатни звукове, които слѣти въ едно даватъ чудесна мелодия!!! . . .

Заминѣхъ по нататѣкъ и нагазихъ въ лозята. Прѣдъ мене сега се испрѣчи друга по-разнообразна картина: безбройни черещи, вишни и праскови бѣхъ въ пълното си цѣфтение, като бѣли китки бѣхъ набодени изъ тая роскошна мѣстность, изъ която се пѣстрѣжѣхъ въ редове селени и селенки, които съ голѣмо усърдие извършвахъ първата работа на най-благодатното питие! . . . Едни орѣхъ, други отравяхъ изораното, а трети рѣжехъ. Рѣзанието тукъ изключително се даваше на мъже.

Азъ вървѣхъ изъ тѣснитѣ пѣтеки мѣжду лозята и гледахъ какъ трудолюбивитѣ селени наведени надъ лозитѣ дърпахъ съ остритѣ си косери и слагахъ отрѣзанитѣ прѣчки на ракойки мѣжду редовитѣ. Вървѣхъ по нататѣкъ и минавамъ по-край двама рѣзачи, които неможахъ да позная, защото бѣхъ наведени.

— Помози Богъ — имъ казвамъ,

— Далъ ти Богъ добро — ми рече единия, като се исправи съ косера въ рѣка и ме погледна. Той беше Бай Колю. Позна ме и ми рече: „къдѣ тѣй, даскале, ще рѣжешъ ли?“

— Ще идѣ да позабиколя лозята да видѣхъ станали ли ли сж за рѣзание, Бай Колю.

Бай Колю бѣше отъ бѣднитѣ ми съселени, но си имаше по-малко отъ ниви, отъ лозя и отъ всичко. Другия човѣкъ бѣше неговъ съсѣдъ, сжщо бѣденъ, дошелъ да рѣже на Бай Коля „на зареда“.

— Че какъ да не сж станѣли за рѣзание — ме попита Бай Колю, — ала всичкитѣ хора рѣжѣтъ?

— Абе, рѣжѣтъ ама азъ нѣма още да рѣжѣ.

— Че защо тѣй?

— Ще ги оставѣж за поподиръ, да дадѣтъ повече грозде.

— Беки, като се рѣжѣтъ по-късно, даватъ по-много?

— По много.

— Какъ тѣй, кажи дѣ, ти си училъ по туй трѣбва да знаешъ?! . . .

— Ето какъ: когато лозето се рѣже рано, дава силни ластари, а тѣ не вързватъ плодъ, както всѣко нѣщо което е силно не върже; ако ли пъкъ даде рѣса много отъ цвѣта и испадна— изрѣсява се. А когато го рѣжимъ късно дава по слаби ластари, защото силата му минува и вързва много грозде. Само че тука трѣбва да гледаме да рѣжемъ по-късно по-силнитѣ лозя, защото ако рѣжемъ късно много слабо лозе, ще даде много слаби ластари и не може да узрѣе добръ гроздѣто му.

— Незнамъ какъ е по-добръ. Ний гледаме да не изгуби, че се троши ластаря, като се дърпа съ косера.

— Троши се, ами като го рѣжемъ рано, ако наскоро се случи да падне студъ, нали ще го попари съвсѣмъ, като е покарало рано? Затуй гледайте да го рѣжете по-късно, та хемъ по много грозде ще даде, хемъ не ще се боимъ толкова че ще измръзне. А пъкъ ластаритѣ за менъ не се трошатъ, колкото късно и да рѣжжъ, защото рѣжжъ съ ножици.

— Че какъ тѣй съ ножици, какви сж тѣзи ножици! я да ги видимъ!

— Тозъ даскалъ ще извади пакъ нѣкоя мода — добави другаря на Бай Коля.

Азъ бръкнахъ подъ палтото си и извадихъ секаторитѣ.

— Ала, наистина било! Дай де, дай да го видимъ, азъ съмъ чувалъ за таквизъ ножици, дѣто рѣжели лозята: тѣзъ ли сж? — затича Бай Колю, като тръгнжъ къмъ мене, заинтересувано да ги вземе.

— Тѣ сж, — му казахъ, като му ги подадохъ.

— А че тѣ не пукатъ ли прѣчката? — запита той, като почнжъ да се мѣчи да ги отваря.

— Не я пукатъ и рѣжжтъ по хубаво отъ косера.

— Тѣй ли? Ами какъ се отваржтъ — азъ не имъ отбирамъ?

— Бутни тука — му рѣкохъ, като посочихъ съ прѣстъ къмъ закачалката имъ.

Бай Колю веднага ги откачи и тѣ щракнахж растворени, отъ което той се стрѣсна и взе да ги разглежда още по заинтересовано, какъ сж се отворили. Той незнаеше, че трѣбва да се стисватъ цѣли въ рѣка, когато се отварятъ. Това размѣ и тримани, та почнахме съ по-голѣмъ ищахъ да изучаваме секаторитѣ.

— Е, че какъ се рѣже съ тѣхъ?

— Ето какъ — му казахъ, като ги взехъ и почнжжъ да рѣжжъ една лоза.

Азъ набързо порѣзахъ цѣлата лоза и се исправихъ да дамъ и нему.

— Че тѣ скоро рѣжжтъ бе, даскале, я дай да видимъ азъ мога ли съ тѣхъ!

— Ще можешъ, разбира се.

Бай Колю съ голѣмо любопитство ги грабнж отъ рѣцѣтѣ ми, сграбчи ги наопѣкъ и почнж да рѣже една прѣчка.

— Не може бе!

— Може то, ами не ги държишъ добръ. Дрѣжжъ ги тѣй!

Показахъ му какъ се държжтъ. Той като отрѣза нѣколко прѣчки, исправи се и почнж отново да ги разглежда.

— Сега се научихъ. То сѣко нѣщо си имало колайлжжъ. Ами отъ гдѣ ги взе бе, даскале, има ли хора да рѣжжтъ съ таквизъ ножици?

— Има много: въ другитѣ земи по Европа по-много съ тѣхъ рѣжжтъ, и у насъ взѣхж да ги употрѣбаватъ. Има ги въ по-голѣмитѣ градове, можешъ да си земешъ.

— Тѣй ли? Че тѣ хубаво рѣжели, азъ мислѣхъ немогж одрѣза една прѣчка!

Като каза това Бай Колю, наведе се отново да рѣже съ тѣхъ.

— Хубаво — потвърдявамъ азъ — съ тѣхъ нетрѣбва да обикаляшъ лозата, както съ косера, а ще я рѣжешъ отъ едно мѣсто и може да се клекне, като заболи кръсть.

— Наистина, съ тѣхъ ще се рѣже добръ. Ами колко пари струватъ?

— Три лева.

— Малко скѣпички!

— Скѣпички, ама хубаво рѣжжтъ. Тѣ сж още по добри за младитѣ лозя — прѣчкитѣ, защото съ тѣхъ не се дърпатъ лозитѣ да се расклацатъ отъ коренитѣ, както съ косера. Па служатъ и за друго: може съ тѣхъ да се кастрижтъ фиданки.

— И дърво можжтъ ли да рѣжжтъ?

— Ела да видишъ — му рѣкохъ и го заведохъ до вишнята, която бѣше наблизю до насъ.

Азъ отрѣзахъ нѣколко прѣчки доста дебели и той се почуди. Расправихъ му и по това.

— Ами садж порѣзахте ли? — попитахъ азъ.

— Що? Не сме. Тѣхъ ще рѣжемъ по-подирѣ.

— Че защо тѣй? Вий бъркате тука: младитѣ лозя, които не даватъ още грозде, трѣбва да рѣжете по рано, за да даватъ силни прѣчки и направжтъ по-здравъ чуканъ.

— Че тѣ не измръзватъ ли като се рѣжжтъ рано?

— Не, както и старитѣ, а пъкъ старитѣ оставяйте за по подирѣ, да дажтъ повече грозде.

Азъ се забавихъ доста, затова тръгнжжъ, испратенъ доволно отъ благия поздравъ на Бай Коля, допълненъ съ думитѣ: „Ама гледай по-скоро да се върнешъ, че да ми дадешъ твоитѣ ножици да порѣжжъ съ тѣхъ малко“.

Минавамъ по-нататкъ покрай множество рѣзачи, поздравявамъ ги съ „помози Богъ“ и си минавамъ, като бързахъ да стигнж на моето лозе и виджъ какъ рѣжжтъ чуждитѣ хора, на които

бѣхъ далъ една часть да обработватъ прѣзъ цѣлото лѣто.

До моето лозе е лозето на брата ми. Тамъ рѣжехъ двама рѣзачи отъ чуждо село. Тѣ отъ нѣколко години рѣжехъ тукъ, знаяхъ добрѣ, затова бѣхъ оставени сами, безъ да се водятъ и контролиратъ отъ господаря си. Миняхъ покрай тѣхъ, поздравихъ ги и се спрѣхъ да ги гледамъ какъ рѣжатъ.

— Къдѣ тѣй, даскале? — ме попита едина.

— Абе къдѣ, нали знаете, сега се ходи изъ лозята.

— Да рѣжешъ ли?

— Да рѣжъ.

— Че даскалъ рѣже ли? — се обди другия.

— Рѣже, ами защо да не рѣже,

— Че ний знаемъ, че даскалитѣ не имъ е работа да вършатъ друго, освенъ да си гледатъ даскалъка.

— Бѣше то нѣкога. Сега вече всѣкой трѣбва да работи: и даскалъ, и попъ, и всички.

— Е, разбира се, сега станяхъ даскалитѣ много и нѣма за сѣкиго хлѣбъ, за туй всѣкой трѣбва да знае да работи; че като нѣма даскалъкъ, ще работи.

— Така и трѣбва. Отъ сега нататъкъ, трѣбва всѣкой да е ученъ и да знае да работи.

— Който се учи май не му се работи, че незная!

— Сега вече захващатъ да се учятъ въ училищата да работятъ — за работници, тѣй да се каже; тѣй че тѣхъ не имъ е трудно да работятъ, и ще работятъ по-добрѣ, защото на това се учатъ.

— Какви сж такива училища за работници?

— Има сега училища, въ които се учатъ за желѣзари, дърводѣлци, земледѣлци, грънчари, па ако щете и за овчари. Азъ съмъ се училъ въ земледѣлско училище, къдѣто се учатъ: какъ се оре, какъ се жени, копае, рѣжи... Затова азъ зная да рѣжа и по-хубаво отъ васъ.

— Добрѣ, ами къдѣ ти е косера?

— Ето го — извадихъ секаторитѣ.

— Беки съ туй рѣжешъ?

— Съ него. Туй ми е косера. Той рѣже по-хубаво.

— Я да го видимъ — извикахъ едногласно и двамата.

Тѣ се заинтересувахъ. Слѣдъ като имъ расправихъ за новия косеръ и имъ показахъ какъ се рѣже съ него заминяхъ.

На моето лозе рѣжихъ чуждитѣ хора, частьта що имъ бѣхъ далъ да работятъ. Като прѣгледахъ какъ сж рѣзали, забѣлѣзахъ имъ, че го каратъ високо — на грозде. Тѣ се поизвинихъ и ужъ ще се поправятъ, но пакъ си ѣж каряхъ както бѣхъ почнали. Менѣ не ми бѣше добрѣ за гдѣто ми развалятъ тѣй лозецето, но нѣмаше какво да направя; а люцкия челякъ много, много не

му мисли: да го смъкне една година, като му е паднало на ржка, че послѣ ступанина му да го прави каквото ще.

Азъ почняхъ да рѣжъ близо до тѣхъ въ моята часть. Случи се да караме редовитѣ успоредно. Захващаме, караме, приказваме — и ето ти, че съмъ ги надминалъ. Тѣ знаяхъ за моитѣ секатори, затова не ги трѣвожеше моето рѣзание, нѣ като ги надминяхъ въ рѣзанието, единъ отъ тѣхъ — Бай Дилю, попита зачуденъ: „че ти, даскале какъ рѣжешъ тѣй, ти ни надминъ?“

— Надминяхъ ви, че ножицитѣ не пипатъ като косера.

— Беки лѣсно се рѣже съ тѣхъ, азъ не съмъ се опитвалъ!

— Разбира се, не видишь ли къдѣ съмъ отишълъ!

— Браво! Хъ бързай тогива да искарашь реда! че да ми ги дадешъ да видя и азъ какъ се рѣже съ тѣхъ.

Искарахъ си реда и му ги подадохъ, като му расправихъ, какъ се държатъ и какъ се рѣже съ тѣхъ. Бай Дилю, като отрѣза двѣ прѣчки, исправи се, погледна ме и рече:

— Айля, че съ тѣхъ лѣсно се рѣжело!... Ами сухитѣ чепчета съ какво ще отчупвашъ? Трѣбва да имашъ пакъ косеръ?

— Не, за него имамъ друго нѣщо. — Показяхъ му триончето.

— Че какъ ще стане то съ него? Азъ като ми е косера, че като го чукна съ петата, изведнѣжъ пада. Гледай!

Като каза това Бай Дилю удари едно чепче и то се откърти съ двѣ здрави зелени прѣчки.

— А, какво направи! — извикнахъ азъ — Видишь ли какво прави косера?

Бай Дилю взе отчупеното, погледна го погледна и мене, почуди се на това случайно явление, отъ което не останъ благодаренъ, но нищо: това му послужи да го убѣди най-добрѣ, че съ косера се прави поврѣда на чукана. Той се прѣчерви отъ това и отговори:

— Чесне че какво да правимъ. Тѣй сж ни учили бацитѣ и тѣй си я караме.

— Тѣй сте се научили, но трѣбва да гледате по другъ такъмъ да се научите по-добрѣ.

— Скъся ни сега, даскале, — обади се другъ — то добро съ трионче, че кога ще стане то?

— По-добрѣ полека, че хубаво — отговорихъ азъ и отидохъ да рѣжъ.

Лозето ми е доста старо и рѣзано по често отъ чужди хора, бѣше образувало на всѣкой чуканъ по 3—4 сухи чепа, които трѣбваше да махна, за да се умалжатъ и огладятъ чуканитѣ. Като искарахъ още нѣколко реда съ секаторитѣ, повърнахъ се отново и почнахъ съ триончето. Като очистихъ това, излѣзе че съмъ порѣзалъ съ секаторитѣ тъкмо толкова, колкото е порѣзалъ единъ

човѣкъ отъ другитѣ рѣзачи съ косеръ. Тука разбира се, трѣбва да се вземе прѣдъ видъ, че лозето имаше много чепове, които съ косера бивахъ изоставяни и друго, че не бѣхъ още навикналъ въ рѣзанието, като за първи пѣтъ. Тѣй че секаторитѣ при сѣщитѣ условия ще даджѣтъ много по добръ успѣхъ.

Намерението ми прѣзъ този день не бѣше толкова да рѣжжъ, колкото да прѣгледамъ лозята и да упѣтя нѣколко лозари въ рѣзанието, затова си трѣгнѣхъ, тѣй като бѣхъ обѣщалъ на единъ приятель да го посѣтя на лозето съ секаторитѣ. Като трѣгнѣхъ Бай Дилю се провикнѣ:

— Кѣдѣ тѣй даскале, толкосъ ли ти бѣше рѣзанието? Само дѣто ни се хвалишъ че можешъ да рѣжешъ.

— Ще го рѣжжъ другъ пѣтъ, — отговорихъ азъ и си заминѣхъ. Понеже лозето на приятеля ми бѣше малко настрана, то можахъ да минжъ покрай първитѣ рѣзачи, които ми бѣхъ порѣчали.

Отидохъ на лозето на приятеля си, когото заварихъ че рѣже съ домашнитѣ си и му расправихъ почти цѣлата си дневна история. Той се насмѣ на това хубаво, по послѣ доложи: „хайде сега насъ ще учишъ“.

— На драго сърдце — му отговорихъ и почнѣхъ лекцията си.

Домашнитѣ му се прибрахъ къмъ насъ и съ внимание ме слушахъ. Послѣ това почнахме да рѣжемъ.

До вечерята рѣзахме наедно на тѣхното лозе, слѣдъ което весело си трѣгнахме за село обкрѣжени отъ десетина още работници. Тамъ бѣше съсѣдѣтъ ми Бай Стефанъ, който ме запита:

— Я слушай бе, даскале, ще те питамъ нѣщо: днесъ си порѣзахъ лозето високо. Дали е добръ? Хората ми казватъ, че щѣло да се развали.

— Колко годишно ти е лозето? питамъ азъ.

— На три сега излиза.

— Ами колко високо го рѣза?

— Е чи, коджемити: на 4—5 пѣпки.

— Ами защо го рѣза тѣй?

— Защо ли: става на три години, а пѣкъ нѣма грозде още ни зърно. Рѣкохъ да го удара високо, че да става каквото ще.

— Не си го рѣзалъ добръ. Че отъ три годишно лозе какво грозде искашъ? Лозето ти е младо, буйно, затуй още нѣма, но то ще се поправи. За да опиташъ, можѣлъ си да порѣжешъ малко тая година 2—3 пѣпки по нагорѣ, но не и цѣлото лозе. Младо лозе се рѣже ниско да закъне, че като захване да дава грозде тогава го пущаме на високо, но се не повече отъ 3 пѣпки. А ти още отъ сега си го рѣзалъ на грозде. Тѣй се рѣже, както знаешъ лозе, което скоро ще се корени. Ама нищо: ще го порѣжешъ още веднѣжъ. Азъ утрѣ ще рѣжжъ наблизо тамъ на Бай Илиевата прѣчка и ще дода да ти покажа.

— Не можъ го рѣза втори пѣтъ, работа имамъ. Пѣкъ ти утрѣ като идешъ вижъ го добре ли е. Съ тѣзи думи Бай Стефанъ се отби къмъ тѣхъ си.

На другия день азъ бѣхъ на лозето на Бай Илия — Прѣзъ едно лозе отъ Бай Стефановото, — който ме бѣше поканилъ, да му помагамъ съ ножицитѣ въ главение прѣчка. Щомъ стигнахъ отидохъ най напѣдъ да виджъ какъ е рѣзалъ Бай Стефанъ. Той ми казваше, че го рѣзалъ на 4—5 пѣпки, а то бѣ окастрено прѣзъ срѣдата, като съ сърпъ, безъ де е употребилъ що-годѣ чистение на слабитѣ прѣчки, които бѣхъ въ изобилие. Това ми направи неприятно впечатление, но съ надежда, че такивато грѣшки ще се поправятъ за напѣдъ, азъ се успокоихъ оставихъ го и отидохъ да си гледамъ своята работа.

По вечеря като порѣзахме прѣчката, отидохъ и порѣзахъ два рѣда отъ Бай Стефановото лозе.

Слѣдъ мѣсець два, които хора минавахъ покрай Бай Стефановото лозе, питахъ „защо два реда отъ това лозе сж по едро искрали?“ Първата година то не даде грозде, но на втората порѣзанитѣ отъ менъ два реда имахъ рѣдко но едри и пълни гроздове, а другото, макаръ и вече добръ рѣзано, имаше множество дрѣбни грозчета, висящи на слаби прѣчици на брой до 40 на лоза. Отъ много прѣчки, образувани отъ недобрата първа подрѣзка, то бѣше страшно се засѣчило, та гроздето му освѣнъ, че бѣше рѣдко, но останжъ зеленкаво и кисело. (Слѣдва).

Макътъ и маковата култура въ насъ.

Извѣстно е, че сѣянieto на каквото и да било културно растение отъ страна на земледѣлцитѣ, съ цѣль за доходъ, се управлява отъ търсението му на пазарѣтъ; ето защо земледѣлецътъ не може да сѣе въ по голѣмъ размѣръ каквото му скимни, а трѣбва да сѣе това, което се търси, защото инакъ произведения продуктъ неще може да бѣде продаденъ и трудътъ на земледѣлецътъ ще отиде напраздно. Между растенията, които се търсѣтъ на пазарѣтъ най главни сж, за нашитѣ условия, житнитѣ, които въ голѣмъ размѣръ се искаватъ на вѣнка отъ княжеството вѣрна година; слѣдователно, ако земледѣлецъ иска да спечели нѣщо отъ земята си, то трѣбва да сѣе най-много житнитѣ растения, а особено пшеницага, която има и най-голѣма цѣна. Нѣ като вземемъ подъ внимание работнитѣ рѣцѣ, съ които располага земледѣлецъ и работитѣ необходими при отгледванието на житнитѣ растения, ще дойдемъ до убѣждение, че нашия дрѣбень земледѣлецъ, който притѣжава малко земя при сѣението на жита неще има работа прѣзъ цѣлия работенъ периодъ, а ще трѣбва прѣзъ врѣмето отъ края на мѣсець Априлий до Юлий да бѣде повечето безъ работа. Отъ друга страна, погледнешъ ли дохода, който му се пада отъ малкото количество работна земя посѣта съ жита, ще дойдемъ до второ убеждение, че нашия земледѣлецъ едно за да има повече работа и друго за да получи отъ земята

си по-голям доходъ, трѣбва покрай житните растения да сѣе и други нѣкои по доходни растения. А такива растения сѣ индустриалните и търговските, които иматъ по-голяма работа и даватъ по-голям доход и при това изискватъ голѣми грижи, които могатъ да се намиратъ само при дръбнитѣ земледѣлци. Нѣ попитало би се, кои отъ индустриалните и търговските растения би могли да се сѣятъ отъ нашитѣ земледѣлци? Разбира се, че не всичкитѣ растения отъ този родъ би могълъ земледѣлеца да прѣдприеме да сѣе, защото нѣма да има мѣсто гдѣто тѣзи растения да се употребятъ. Софийски земледѣлецъ ще сѣе напр. цвѣклото, защото ще има гдѣ да го продава, земледѣлеца отъ с. Куртово-конаре ще сѣе мѣжду другото и конопъ, защото ще продаде суровия конопъ на фабриката и т. н. Нѣкои отъ тѣзи растения могатъ пъкъ да се сѣятъ отъ земледѣлцитѣ и тогава, когато нѣма за тѣхъ наблизо пазаръ, стига климата да отговаря за тѣхъ, защото тѣ могатъ да се продаждъ по-на далечъ, или въ друго мѣсто, къдѣто се употребяватъ. Такива растения сѣ: макътъ, ряпицата, хмела, тютюна и др. такива. Ние ще запознаемъ читателитѣ си съ макътъ, който е едно отъ тѣзи растения и който може съ полза да се отгледва отъ нашитѣ земледѣлци.

Макътъ е едно отъ тѣзи културни растения, които сѣ биле извѣстни още отъ старо врѣме и се е отгледвалъ отъ тогавашнитѣ хора заради афрона му, който е служилъ за прѣсипивание. Още Хомеръ спомня за макътъ и неговото дѣйствие, което прави да се забравятъ скръбитѣ и тѣгитѣ. По всѣка вѣроятностъ, макътъ, който е разлѣлъ въ прѣисторическитѣ врѣмена въ Гърция се е прѣнесълъ по-късно и на истокъ. Отецеството на макътъ не може да се опрѣдѣли съ положителностъ. Спорѣдъ повечето ботаници, мисли се, че културния макъ е произлѣзълъ отъ диворастящия видъ *Papaver setigerum*, който се срѣща по нѣкои острови отъ Срѣдиземното море. Това твърдение трѣбва да бѣде вѣрно, защото намѣренитѣ сѣмена въ Швейцарскитѣ пирамидни згради, сѣ по-сходни до този видъ, отколкото до сегашния културенъ макъ.

(Слѣдва.)

А) Наставления за засаждане на овощнитѣ дръвчета и прѣдпазването имъ отъ разнитѣ неприятели.

1) Засажданieto на овощнитѣ дръвчета става.

а) Есенно врѣме, слѣдъ като растението ся е спрѣло и то до настѣпване на силнитѣ мразове; в) пролѣтно врѣме до като дръвчетата не сѣ почнжли да се разлистватъ. Въ уцѣдни почви, сухи и тамъ гдѣто нѣма опасностъ, че ще измръзнатъ новопосаденитѣ дръвчета, есенното засаждане е за прѣдпочитание, а въ мокри и клисави — пролѣтно врѣме.

2) Засажданieto на дръвчетата става въ дупки. Потрѣбнитѣ дупки за тая цѣль се ископаватъ: за есенно засаждане най-малко, двѣ недѣли прѣди засажданieto, а за пролѣтното — прѣзъ есенята.

3) При ископавание на дупкитѣ прѣстѣта се раздѣля на двѣ части: отъ едната стрѣна на дупката се поставя горната прѣстѣ и отъ противната долната. Тѣй щото при зариванieto на коренитѣ, най-първо ще хвърлимъ горната прѣстѣ, а послѣ най отъ горѣ долната.

4) Голѣманата на дупкитѣ зависи отъ почвата и отъ видѣтъ на дръвчетата, които ще засаждаме. Тѣй при тѣжка почва дупкитѣ ще бѣждатъ по-широки и по-дълбоки, а въ рохка — обратно. При ябълки дупкитѣ ще бѣждатъ по-широки, когато при круши по-дълбоки; при орѣхитѣ ще бѣждатъ колкото се може по-широки и по-дълбоки.

5) Ако дръвчето има поврѣдени корени то се орѣзватъ съ остъръ ножъ, прѣди самото засаждане та рани тѣ прѣзни да дойдатъ въ земята.

6) Ако дръвчетата сѣ стояле отъ дълго врѣме и сѣ позасъхнали то се натопяватъ коренитѣ имъ 24 часа прѣди да бѣждатъ засадени въ рѣдка каша отъ прѣстѣ, смѣсена съ малко говежди лайна. Добрѣ е при такива дръвчета коренитѣ още единъ пхтъ да се орѣжжтъ, та да могатъ отъ направенитѣ отрѣзи по скоро покара власообразни коренчета, иначе прѣхващанieto е съмнително.

7) Ако дръвчетата при прѣнасянieto имъ измръзнатъ, то трѣбва да се оставятъ на хладно мѣсто до размръзването имъ безъ да се развързва снощѣтъ.

8) При засажданieto трѣбва да се пази дръвчето да не се зарави по дълбоко отъ колкото е било въ разсадникѣтъ, това се познава отъ бѣлѣгѣтъ останалъ по стеблото.

9) Коренитѣ на дръвчетата се заравятъ съ горната рохка прѣстѣ, а долната се остава отгорѣ

10) Отъ врѣме на врѣме засаденитѣ дръвчета трѣбва да се поливатъ съ вода за да се съживятъ коренчетата та съ това да почнатъ да приематъ потрѣбната си храна. Това особено е важно да се прави, когато врѣмето е топло и почвата суха.

11) За да се прѣдпазятъ дръвчетата отъ силнитѣ вѣтрове; трѣбва да сѣ прѣвързватъ у колове. Коловетѣ, които ще се употребятъ за прѣвързване на дръвчетата, трѣбва да сѣ обелени и краищата, които ще влизатъ въ земята, огорени или намазани съ катранъ, за да не гниждъ скоро.

12) Дръвчетата се често нападатъ отъ различни неприятели между, които най-врѣдителни сѣ гжсеницитѣ на овощната пеперуда (*Pieris crataegi*) и прѣстенотворката (*Castropacha neustria*). Истрѣбленieto имъ става: а) като се събиратъ пашкулитѣ, които увиватъ гжсеницитѣ пролѣтно врѣме, и се изгарятъ; б) събиране и изгаряние на тѣхнитѣ яйчица; в) всичкитѣ паднали червиви плодове се събиратъ и уничтожаватъ.

13) За да се прѣдпазятъ дръвчетата отъ огризване стеблата имъ зимно врѣме отъ зайцитѣ може да си послужимъ съ слѣдующий растворъ: взема се 10 л. вода, 1 кг. варъ, 3 жлъчки отъ говедо и всичко това се размѣсва. Съ четка или сьонгеръ и се намазватъ стеблата

И това е една помощъ!

На земледѣлчески конгресъ въ Пеща фабриката на брашно, Till казалъ: „Дайте ми право да купж всичкото житно отъ цѣла Австрия, да пекж и продавамъ само азъ хлѣбъ по настоящитѣ продажни цѣни, задължавамъ се, че освѣнъ гдѣто въ продължение на 20 години ще исплатж цѣлий държавенъ дългъ (300 милиона фиоринта), нѣ ще ми останжтъ нѣколко милиона фиоринта“. Освѣнъ това той прѣсмѣтнжлъ, че за хлѣбъ въ Австрия се плаща 140 милиона фиоринта повече, отъ колкото струва. „Hosp. Reskose“.